

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

**Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
SECȚIA I**

Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 473 din 13 iulie 2007

**HOTĂRÂREA
din 16 noiembrie 2006
privind cauza Dima împotriva României**

Cauza Dima împotriva României(Cererea nr. 58.472/00)

În Cauza Dima împotriva României, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția I), statuând în cadrul unei camere formate din: domnii C.L. Rozakis, președinte, L. Loucaides, doamna F. Tulkens, domnul C. Bîrsan, doamna N. Vajic, domnii D. Spielmann, S.E. Jebens, judecători, și domnul S. Quesada, grefier adjuncț de secție,

după ce a deliberat în camera de consiliu la data de 24 octombrie 2006,

pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 58.472/00) îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Victor Dima (*reclamantul*), a sesizat Curtea la data de 16 decembrie 1999 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamantul, căruia i-a fost admis beneficiul asistenței judiciare, este reprezentat de M. Manache, avocat în București. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat prin agentul sau, Beatrice Ramașcanu, subsecretar de stat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul s-a plâns în special de inechitatea procedurii civile împotriva R.A. „Monetăria Statului” - S.A. (societatea M.), în special datorită faptului că instanțele interne au aplicat retroactiv Legea nr. 8/1996 pentru a decide inexistența dreptului sau de autor și faptului că ele nu au analizat motivul pe care îl invocase referitor la nulitatea expertizei contabile efectuate în această procedură.

4. Cererea a fost atribuită Secției a II-a a Curții (art. 52 § 1 din Regulament). în cadrul acesteia, camera însărcinată să analizeze cauza (art. 27 § 1 din Convenție) a fost constituită conform art. 26 § 1 din Regulament.

5. La data de 1 noiembrie 2004, Curtea și-a modificat compunerea secțiilor sale (art. 25 § 1 din Regulament). Cererea de față a fost repartizată Secției I, astfel remaniată (art. 52 § 1).

6. Prin Decizia din 26 mai 2005, Curtea a declarat cererea parțial admisibilă.

7. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise pe fondul cauzei (art. 59 § 1 din Regulament).

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

8. Reclamantul s-a născut în anul 1953 și locuiește în București. Licențiat al Institutului de Arte Plastice din București, el era la data faptelor ofițer activ în armata română și lucra în cadrul studioului de arte plastice al Ministerului Apărării.

9. După căderea regimului comunist în decembrie 1989, autoritățile române au hotărât să adopte o nouă stema de stat. La o dată neprecizată, o comisie parlamentară special constituită, mandatată de Parlament pentru a angaja experți provenind din diferite domenii pentru a prezenta, într-un termen stabilit, machetele stemei și sigiliului statului, l-a desemnat pe reclamant să lucreze împreună cu alți experți pentru a consilia comisia și pentru a realiza proiectul stemei ce urma a fi trimis Parlamentului împreună cu un proiect de lege.

10. Macheta realizată de reclamant la comanda comisiei menționate mai sus, aprobată de Parlament după câteva retușuri, a fost aprobată prin Legea nr. 102/1992 privind stema și sigiliul statului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 236 din 24 septembrie 1992. Numele reclamantului figura în acest număr al Monitorului Oficial cu mențiunea „autorul machetelor grafice” în partea de jos a ultimei pagini a textului Legii nr. 102/1992.

11. La data de 29 martie 1996, reclamantul a sesizat Tribunalul Municipiului București, în temeiul Decretului nr. 321/1956 privind dreptul de autor (denumit în continuare *Decretul nr. 321/1956*), cu o acțiune împotriva societății M., întreprindere de stat însărcinată să bată moneda românească, urmărind condamnarea acesteia la plata procentului legal al beneficiilor obținute prin reproducerea machetelor sale. În susținerea acțiunii sale, el a trimis instanței, printre altele, numărul Monitorului Oficial menționat mai sus, precum și două adrese ale directorului agenției pentru drepturile de autor din cadrul Ministerului Culturii, prin care i se recunoștea calitatea de autor al machetelor.

12. În paralel, reclamantul a introdus alte două acțiuni, având un obiect similar, împotriva altor două întreprinderi ce reproduceau stema și sigiliul statului. În cadrul acestor

două proceduri, prin două hotărâri din 2 iulie 1999 pronunțate în ultimă instanță, Curtea Supremă de Justiție a respins acțiunea reclamantului că neîntemeiată. Ea a apreciat că munca reclamantului nu a avut ca rezultat o „opera de creație intelectuală”, în sensul Decretului nr. 321/1956, și că simbolurile statului nu figurau în acest decret, în care s-a folosit tehnica legislativă a enumerării operelor protejate de drepturile de autor.

13. În cadrul procedurii împotriva societății M., Tribunalul Municipiului București a dispus, în urma cererii reclamantului, efectuarea unei expertize contabile în vederea stabilirii beneficiului obținut de societatea pârâta din reproducerea machetelor în litigiu. Din dosar rezultă că instanța a aprobat propunerile reclamantului în ceea ce privește numirea unui expert. Acesta trebuia să stabilească numărul de comenzi ce aveau ca obiect reproducerea stemei și sigiliului statului, executate de societatea M. din luna octombrie 1992, valoarea sumelor încasate în acest sens și suma datorată reclamantului în temeiul legii invocate în susținerea acțiunii sale. La termenul din 30 martie 1998, instanța a numit un nou expert care să efectueze expertiza respectivă.

14. La data de 16 mai 1998, expertul i-a trimis reclamantului o scrisoare simplă, în care preciza valoarea onorariilor sale și arata că insuficienta probelor aflate la dosar nu-i permitea să răspundă condițiilor mandatului. Expertul a declarat că urma să contacteze societatea pârâta la data de 18 mai 1998, la ora 14,00, și că îl convoca și pe reclamant cu aceasta ocazie, precizând că, în lipsa elementelor probatorii menționate mai sus, el avea să informeze instanța asupra imposibilității de a efectua expertiza. Conform declarațiilor reclamantului, care a pus la dispoziție o copie a plicului scrisorii, aceasta scrisoare nu i-a parvenit decât în după-amiaza zilei de 18 mai 1998.

15. La data de 1 iunie 1998, expertul, care se deplasase la sediul societății pârâte la data de 18 mai 1998, în lipsa reclamantului, pentru a efectua expertiza, a depus la dosarul cauzei raportul de expertiză. În raportul sau el a arătat că reclamantul revendica drepturi „despre care el doar presupunea că îi aparțin”. El a adăugat că reclamantul ar fi transmis Parlamentului dreptul sau asupra machetelor în litigiu și că simbolurile statului nu puteau face obiectul unui act de comerț. Bazându-se în principal pe declarația reprezentanților societății M., expertul a arătat că aceasta societate nici nu primise, nici nu executase comenzi pentru reproducerea stemei și sigiliului statului pentru a le comercializa și pentru a obține din acestea un profit pecuniar.

16. La termenul din 29 iunie 1998, avocatul reclamantului a prezentat în fața Tribunalului Municipiului București obiecțiile sale în legătură cu raportul de expertiză.

17. Prin Hotărârea din 28 septembrie 1998, Tribunalul Municipiului București a respins acțiunea reclamantului ca inadmisibilă, pe motivul că, în temeiul noii Legi nr. 8/1996 privind dreptul de autor (denumită în continuare *Legea nr. 8/1996*), stema și sigiliul statului nu beneficiau de protecția revendicată de persoana interesată. Reclamantul a introdus apel împotriva acestei hotărâri, arătând, în special, că *Legea nr. 8/1996* fusese aplicată retroactiv în cazul acțiunii sale.

18. Prin Decizia din 27 ianuarie 2000, Curtea de Apel București a respins apelul reclamantului, pe motiv că lipsa de remunerație acordată persoanei interesate de către Parlament că expert parlamentar nu-i transforma dreptul la o remunerație în drept de autor și că reproducerea stemei și sigiliului statului de către societatea M. nu urmărea un scop comercial. Curtea de Apel București a concluzionat, fără alte precizări, că respingerea acțiunii reclamantului era justificată atât pentru perioada anterioară intrării în vigoare a Legii nr. 8/1996, cât și pentru cea posteroară intrării sale în vigoare.

19. Împotriva acestei decizii reclamantul a formulat recurs la data de 8 februarie 2000, arătând că instanțele nu ținuseră cont de adresele autorităților prin care i se recunoștea dreptul de autor și contestând aplicarea retroactivă în speță a Legii nr. 8/1996 și faptul că expertiza contabilă pe care se bazaseră instanțele fusese redactată fără ca el să fie citat de către expert. La data de 9 octombrie 2000, reclamantul și-a completat recursul, precizând că expertiza în discuție era lovită de nulitate în temeiul art. 105 și 208 din Codul de procedură civilă, din cauza nerespectării de către expert a procedurii de citare a părților, și că expertul își depășise, prin aprecieri de ordin juridic, mandatul care îi fusese stabilit de instanța.

20. Prin Decizia din 17 octombrie 2000, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul reclamantului. Pasajele relevante din motivele deciziei sunt următoarele:

„Așa după cum rezultă din acțiunea introductivă, reclamantul a pretins că pârâta, Regia Autonomă Monetăria Statului, să fie obligată a-i rambursa procentul legal ce i se cuvine în urma reproducerii, multiplicării și valorificării de către aceasta a machetelor grafice pentru însemnul de stat și stema României al căror autor este (...).

În cauză, nu s-a făcut nicio dovada în sensul că pârâta Monetăria Statului a primit sau a executat comenzi pentru reproducerea, multiplicarea și valorificarea însemnului de stat și stemei României, în scopul comercializării și obținerii de profit, ceea ce ar putea justifica pretenția reclamantului asupra unei cote valorice din profitul realizat conform Decretului nr. 321/1956.

Dovezile la care se referă recurentul în criticile formulate, a căror interpretare ar fi fost omisă voit de către Curtea de Apel, cum este Adresa nr. 433/1999 a Senatului României, sau asupra căreia aceasta ar fi omis să se pronunțe, cum sunt adresele nr. 15/1995 și nr. 104/1995 ale Ministerului Culturii, sunt lipsite de relevanță în speță, având în vedere obiectul pretențiilor reclamantului, indicat clar în acțiunea introductivă.

Cu referire la raportul de expertiză contabilă, consemnările din conținutul acesteia, bazate pe constatările directe, fac dovada că pârâta nu a primit și nici executat comenzi pentru reproducerea însemnului de stat și stemei României în scop de comercializare și obținere de profit.

Motivarea în drept și pe dispozițiile art. 9 lit. c) din Legea nr. 8/1996 a soluției pronunțate de instanța de fond, menținută de instanța de apel, nu poate conduce la concluzia nelegalității deciziei atacate, întrucât, atât prin Decretul nr. 321/1956, cât și prin Constituția

din 1965 s-a prevăzut că însemnele naționale ale României nu pot face obiectul dreptului de autor.

II. Dreptul și practica interne pertinente

21. Decretul nr. 321/1956, care reglementa dreptul de autor în momentul introducerii de către reclamant a acțiunii sale împotriva societății M., prevedea următoarele în părțile sale pertinente:

Articolul 2

„Este autor persoana care a creat opera. Autorul se bucura pe tot timpul vieții sale de dreptul de autor. Dreptul de autor ia naștere din momentul când opera a luat forma de manuscris, schiță, temă, tablou ori altă formă concretă.”

Articolul 9

„Sunt cuprinse în denumirea de opere asupra cărora se exercită dreptul de autor, toate operele de creație intelectuală din domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi conținutul și forma de exprimare, indiferent de valoarea și destinația lor, cum sunt: (...) operele de pictură, sculptură, grafică (...), planurile, schițele și lucrările plastice privitoare la oricare ramură a științei.”

22. Nici Decretul nr. 321/1956, nici Constituția din 1965 nu cuprindeau prevederi referitoare la dreptul de autor asupra unor opere ce reprezintă simbolurile statului.

23. La data de 26 septembrie 1996 a intrat în vigoare Legea nr. 8/1996 referitoare la dreptul de autor, care a abrogat Decretul nr. 321/1956. Art. 9 al acestei legi prevedea următoarele:

„Nu pot beneficia de protecția legală a dreptului de autor următoarele: (...)

c) simbolurile oficiale ale statului, ale autorităților publice, cum ar fi: stema, sigiliul”

24. Prevederile relevante din Codul de procedură civilă, referitoare la citarea părților de către expert la efectuarea unei expertize și la nulitatea actelor de procedură, sunt următoarele:

Articolul 105

„(...)

(2) Actele [de procedură] îndeplinite cu neobservarea formelor legale se vor declara nule numai dacă prin aceasta s-a pricinuit părții o vătămare ce nu se poate înlătura decât prin anularea lor. În cazul nulităților prevăzute anume de lege, vătămarea se presupune până la dovada contrarie. ”

Articolul 108

„Nulitățile de ordine publică pot fi ridicate de parte sau de judecător în orice stare a pricinii.

Celelalte nulități se declara numai după cererea părții care are interes să invoce.

Neregularitatea actelor de procedura se acoperă dacă partea nu a invocat-o la prima zi de înfățișare ce a urmat după aceasta neregularitate și înainte de a pune concluzii în fond.”

Articolul 208

„(1) Dacă pentru expertiza este nevoie de o lucrare la fața locului, ea nu poate fi făcută decât după citarea părților prin carte poștală recomandată, cu dovada de primire, arătând zilele și orele când începe și continuă lucrarea. Dovada de primire va fi alăturată lucrării expertului.”

25. Art. 89 din Codul de procedură civilă prevede ca, sub sancțiunea nulității, citarea trebuie să fie trimisă părții cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată.

26. În deciziile din 1 februarie 1994, 10 septembrie 1997, 12 mai și 23 noiembrie 2004, Curtea Supremă de Justiție a constatat încălcarea procedurii de citare a unei părți la proces de către expert la efectuarea expertizei, procedura prevăzută de art. 208 din Codul de procedură civilă. Prin urmare, ea a considerat ilegale hotărârile care au avut la baza astfel de expertize, le-a casat și le-a trimis spre rejudecare în vederea efectuării unor noi expertize. Prin Decizia nr. 343/1980, Curtea Supremă de Justiție a statuat că procedura de citare nu a fost îndeplinită conform cerințelor Codului de procedură civilă în condițiile în care expertul a citat părțile chiar în ziua efectuării expertizei, având în vedere că nu există certitudinea faptului că părțile au fost efectiv informate în timp util privind data și ora la care expertul urma să facă respectivele constatări de fapt.

ÎN DREPT

I. Asupra pretensei încălcări a art. 6 § 1 din Convenție

27. Reclamantul pretinde că nu a beneficiat de o procedură echitabilă, pe de o parte din cauza lipsei răspunsului din partea Curții Supreme de Justiție la motivul de recurs întemeiat pe nulitatea expertizei contabile ca urmare a neefectuării citării de către expert și, pe de altă parte, din cauza aplicării retroactive a Legii nr. 8/1996 în cauza sa. El invocă art. 6 § 1 din Convenție, ale cărui pasaje relevante prevăd următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil (...) a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil”

A. Argumentele părților

28. Guvernul consideră că, deși motivarea lor nu este foarte detaliată, instanțele interne au îndeplinit cerința de a analiza și de a răspunde motivat la argumentele reclamantului,

conform art. 6 § 1, astfel cum este el interpretat de jurisprudența Curții (*Ruiz Torija împotriva Spaniei*, Hotărârea din 9 decembrie 1994, seria A nr. 303-A, p. 12, § 29; și *Van de Hurk împotriva Olandei*, Hotărârea din 19 aprilie 1994, seria A nr. 288, p. 20, § 61). Mai mult, pe toată durata procedurii, reclamantul a avut ocazia să prezinte mijloace de probă și argumente în susținerea cauzei sale, precum și să le dezbată în contradictoriu pe cele ale părții pârâte.

29. Fiind vorba de încălcarea procedurii de citare a reclamantului de către expert și de faptul că acesta și-a depășit mandatul, Guvernul arată că Curtea Supremă de Justiție a arătat că concluziile expertului erau întemeiate pe constatări directe și adauga că, în orice caz, expertul l-a citat pe reclamant pentru a efectua expertiza în contradictoriu la data de 18 mai 1998, la sediul societății M. Mai mult, el consideră că expertiza contabilă care se referea la dreptul părții interesate la o parte din beneficiile obținute ca urmare a reproducerii machetelor sale depindea de recunoașterea prealabilă a dreptului de autor al acestuia din urma. Din acest motiv, el consideră că concluziile expertizei nu au jucat un rol determinant în respingerea acțiunii reclamantului.

30. În ceea ce privește aplicarea retroactivă a Legii nr. 8/1996, pretinsa de reclamant, Guvernul constată că, prin deciziile lor din 27 ianuarie și 17 octombrie 2000, Curtea de Apel București și, respectiv, Curtea Supremă de Justiție au răspuns acestui motiv, statuând că dreptul de autor asupra machetelor ce reprezintă simboluri ale statului nu era protejat de prevederile în materie anterioare Legii nr. 8/1996, și anume cele ale Decretului nr. 321/1956 și ale Constituției din 1965. Reamintind că este în primul rând obligația instanțelor naționale să interpreteze dreptul intern, el adauga că, deși decretul și Constituția menționate mai sus nu conțin prevederi referitoare la simbolurile statului, instanțele le-au interpretat în sensul că aceste simboluri nu fac parte din protecția dreptului de autor, ceea ce nu poate fi considerată o concluzie arbitrară, ținând cont de motivele invocate.

31. Reclamantul consideră că instanțele au încălcat art. 6 § 1 din Convenție, omițând să analizeze principalele sale mijloace de probă, printre care mai ales nulitatea expertizei contabile, precum și probele aduse în susținerea existenței dreptului sau de autor, în special documentele eliberate de Ministerul Culturii.

32. El apreciază că expertiza contabilă a jucat un rol esențial în respingerea acțiunii sale, fapt demonstrat prin argumentul Curții Supreme de Justiție, conform căruia existența unui profit comercial al societății M. ar fi putut justifica admiterea cererii sale privind acordarea de daune-interese. Din acest motiv, lipsa oricărei analize efectuate de Curtea Supremă de Justiție a excepției întemeiate pe nulitatea expertizei din cauza neefectuării citării de către expert, în condițiile în care instanțele sunt obligate să acorde prioritate acestor chestiuni în temeiul art. 137 din Codul de procedură civilă, a adus atingere dreptului sau la un proces echitabil. Reclamantul adauga că scrisoarea care i-a fost trimisă de expert la data de 16 mai 1998 nu respecta prevederile prevăzute sub sancțiunea nulității de art. 89 și 208 din Codul de procedură civilă în materie de citare și arată, cu dovezi, că nu a primit-o decât în după-amiaza zilei de 18 mai 1998, astfel încât s-a aflat în imposibilitatea de a participa la efectuarea expertizei.

33. De asemenea, reclamantul consideră că instanțele au aplicat retroactiv Legea nr. 8/1996, din moment ce nici Decretul nr. 321/1956 și nici Constituția din 1965 nu conțineau prevederi care să excludă machetele ce reprezentau simboluri ale statului din protecția dreptului de autor, așa cum a afirmat Curtea Supremă de Justiție în Hotărârea sa din 17 octombrie 2000. În acest sens, el apreciază, de asemenea, că Curtea Supremă de Justiție nu a răspuns la acest motiv în măsura în care ea a considerat inutilă orice analiză a probelor oferite în acest sens, ținând seama de obiectul acțiunii.

B. Aprecierea Curții

34. Deoarece Convenția nu urmărește să garanteze drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective (*Artico împotriva Italiei*, Hotărârea din 13 mai 1980, seria A nr. 37, p. 16, § 33), Curtea reamintește că dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat drept unul efectiv decât dacă cererile și observațiile părților sunt cu adevărat „reținute”, adică analizate corespunzător de către instanța sesizată. Cu alte cuvinte, art. 6 prevede în sarcina „instanței” obligația de a proceda la o analiză efectivă a motivelor, argumentelor și mijloacelor de probă ale părților, cu condiția să le aprecieze relevanta și fără ca asta să implice un răspuns detaliat pentru fiecare argument în parte (*Van de Hurk împotriva Olandei*, citată mai sus, p. 19-20, §§ 59 și 61). Importanța acestei sarcini poate varia în funcție de natură deciziei. De aceea, întrebarea dacă o instanță și-a încălcat obligația de a motiva, conform art. 6 din Convenție, nu se poate analiza decât în lumina circumstanțelor speței (*Ruiz Torija împotriva Spaniei*, citată mai sus, p. 12, § 29).

35. În speță, Curtea constată că cererea reclamantului se ramifică în două capete de cerere: pe de o parte, lipsa de răspuns al Curții Supreme de Justiție la motivul de recurs întemeiat pe nulitatea expertizei contabile din cauza neefectuării citării de către expert și, pe de altă parte, aplicarea retroactivă a Legii nr. 8/1996 în cauza sa. Aceste două capete de cerere trebuie analizate separat.

36. În ceea ce privește primul capăt de cerere, Curtea observă că acțiunea reclamantului avea ca obiect recunoașterea dreptului sau la o parte din beneficiile obținute de societatea M. pentru reproducerea și comercializarea machetelor al căror autor era. Recursul părții interesate în fața Curții Supreme de Justiție se întemeia, în special, pe două motive: nulitatea expertizei contabile, pentru faptul că nu a fost citat de expert pentru întâlnirea cu acesta, și aplicarea retroactivă a Legii nr. 8/1996 de către instanțe. În ceea ce privește primul motiv, Curtea observă că Curtea Supremă de Justiție nu i-a răspuns. Totuși, ea constată că, în alte cauze, în analiza respectării de către instanțele interne a obligației lor de a-și motiva deciziile, ea a luat în considerare atât relevanta, cât și incidența argumentului sau motivului la care instanța nu a răspuns pentru soluționarea cauzei [a se vedea *Jahnke și Lenoble împotriva Franței* (dec.), nr. 40490/98, CEDO 2001-IX; și *Driemond Bouw BV împotriva Olandei* (dec.), nr. 31908/96, 2 februarie 1999].

37. În ceea ce privește relevanta motivului întemeiat pe neefectuarea citării reclamantului de către expert, Curtea apreciază că argumentul Guvernului, conform căruia expertiza nu era relevanta pentru acțiunea în daune-interese a reclamantului decât în măsura în care instanțele ar fi considerat că persoana interesată beneficia de un drept de autor asupra

machetelor în discuție, nu ar fi fost lipsit de relevanta dacă Curtea Supremă de Justiție ar fi optat pentru aceasta abordare în decizia sa. Însă nu acesta este cazul în speță. Într-adevăr, ea constată că, cu excepția ultimului paragraf al Hotărârii sale din 17 octombrie 2000, în care înalta instanță a răspuns celui alt motiv de recurs al reclamantului, Curtea Supremă de Justiție și-a întemeiat respingerea acțiunii acestuia în special pe faptul că din expertiza contabilă nu reieșea că societatea M. ar fi primit comenzi și ar fi obținut un profit din comercializarea machetelor litigioase, profit care, în opinia sa, ar fi justificat cererea reclamantului în temeiul Decretului nr. 321/1956. Or, o astfel de concluzie se întemeia pe expertiza contabilă dispusă de instanțe și care a constituit practic singurul element de probă analizat de înaltă instanță. Procedând astfel, Curtea apreciază că motivul invocat de reclamant era relevant pentru soluționarea cauzei.

38. În ceea ce privește incidența asupra soluționării cauzei a motivului întemeiat pe neefectuarea citării reclamantului de către expert, Curtea constată că, în temeiul dreptului și jurisprudenței interne, admiterea unui astfel de motiv ar fi determinat trimiterea cauzei spre rejudecare în vederea efectuării unei noi expertize, pentru respectarea principiului contradictorialității.

39. Curtea consideră că, în ceea ce privește relevanta și incidența asupra soluționării procedurii a motivului reclamantului întemeiat pe neefectuarea citării de către expert, sancționată prin nulitatea expertizei, precum și în ceea ce privește importanța respectării contradictorialității în sensul art. 6 § 1 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cottin împotriva Belgiei*, nr. 48386/99, §§ 31-33, 2 iunie 2005), motivul în discuție avea nevoie de un răspuns specific și explicit. În lipsa unui astfel de răspuns, este imposibil a ști dacă Curtea Supremă de Justiție a neglijat pur și simplu acest motiv sau dacă a vrut să-l respingă și, în acest ultim caz, din ce motive (*Hiro Balani împotriva Spaniei*, Hotărârea din 9 decembrie 1994, seria A nr. 303-B, p. 30, § 28).

40. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că reclamantul are motive întemeiate să susțină că nu a beneficiat de un proces echitabil.

41. În concluzie, a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție.

42. Având în vedere aceasta concluzie, Curtea nu consideră necesară și analizarea, în plus, a capătului de cerere întemeiat pe aplicarea retroactivă de către instanțe a Legii nr. 8/1996 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *SC Mașinexportimport Industrial Group - S.A. împotriva României*, nr. 22687/03, § 39, 1 decembrie 2005; și *Ciobanu împotriva României*, nr. 29053/95, § 41, 16 iulie 2002).

II. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

43. Conform art. 41 din Convenție,

„Dacă Curtea declara că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A.Prejudiciu material și moral

44. Reclamantul solicita 1.500.000 euro cu titlu de daune materiale pentru încălcarea de către autorități a dreptului sau de autor asupra machetelor ce reprezintă sigiliul și stema statului și pentru reproducerea ilegală a acestor machete. Mai mult, el solicita 500.000 euro cu titlu de daune morale pentru suferința ce i-a fost cauzată de instanțele naționale, prin faptul că i-au judecat acțiunea cu încălcarea dreptului sau la un proces echitabil.

45. Guvernul consideră că nu trebuie să i se acorde reclamantului nicio suma cu titlu de daune materiale, ținând seama de faptul că prejudiciul pretins ține de capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1, care a fost declarat inadmisibil *ratione materiae* de către Curte în Hotărârea sa din 26 mai 2005. În ceea ce privește daunele morale solicitate, el apreciază că o eventuală constatare a încălcării art. 6 § 1 din Convenție ar constitui, în sine, o reparație echitabilă satisfăcătoare.

46. Curtea consideră că baza de reținut pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că reclamantul nu s-a putut bucura în cadrul procedurii în cauza de garanțiile art. 6 § 1 din Convenție. Ea nu poate specula asupra soluției ce s-ar fi dat în proces în cazul contrar. Mai mult, nu se poate stabili nicio legătură între încălcarea constatată a Convenției și prejudiciul material pretins, care se sprijină pe ipoteza existenței unui drept de autor al reclamantului asupra machetelor în discuție. Așadar, cererea referitoare la aceasta chestiune trebuie respinsă. Cât despre prejudiciul moral suportat, Curtea apreciază că constatarea încălcării nu este suficientă pentru a remedia acest prejudiciu și consideră, statuând în echitate, că suma de 2.000 euro reprezintă o reparație rezonabilă a prejudiciului în discuție.

B.Cheltuieli de judecată

47. Fără a prezenta documente justificative, reclamantul susține că cheltuielile sale de judecată privind procedura în fața Curții Supreme de Justiție și în fața Curții se ridică la circa 200 euro, onorariu simbolic acceptat de avocatul sau din cauza situației sale financiare, însă el solicita 5.000 euro cu acest titlu, ținând seama de importanța prejudiciului pe care l-a suportat.

48. Guvernul se opune acestei cereri în măsura în care ea nu este susținută prin documentele justificative necesare.

49. Conform jurisprudenței constante a Curții, acordarea cheltuielilor de judecată, în baza art. 41, presupune că realitatea, necesitatea și, în plus, caracterul lor rezonabil să fie stabilite [*Iatridis împotriva Greciei* (satisfacție echitabilă) (GC), nr. 31.107/96, § 54, CEDO 2000-XI].

50. Curtea observă că reclamantul nu a furnizat niciun document justificativ referitor la cheltuielile de judecată suportate în cadrul procedurii interne. În ceea ce privește cheltuielile indicate pentru necesitatea reprezentării reclamantului în fața Curții, aceasta observă că pretențiile sale nu sunt nici detaliate și nici însoțite de documentele justificative necesare și că persoanei interesate i-a fost, de altfel, aprobat beneficiul asistenței judiciare. Așadar, cererea sa trebuie respinsă.

C.Dobânzi moratorii

51. Curtea consideră potrivit că rata dobânzii moratorii să se bazeze pe rata dobânzii pentru facilitatea de preț marginal a Băncii Centrale Europene, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA,
ÎN UNANIMITATE,

1. hotărăște că a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție;

2. hotărăște că nu este necesar să analizeze și capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 referitor la pretinsa aplicare retroactivă a Legii nr. 8/1996;

3. hotărăște:

a)că statul pârât trebuie să îi plătească reclamantului, în cel mult 3 luni de la data la care hotărârea va rămâne definitivă conform art. 44 § 2 din Convenție, suma de 2.000 euro (două mii euro) cu titlu de daune morale, ce va fi convertită în lei românești la nivelul ratei de schimb aplicabile la data plății, plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit la această sumă;

b)că, începând de la expirarea termenului menționat mai sus și până la efectuarea plății, această sumă va fi majorată cu o dobândă simplă a cărei rata este egală cu rata dobânzii pentru facilitatea de credit marginal a Băncii Centrale Europene, valabilă în această perioadă, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale;

4. respinge restul cererii de acordare a unei satisfacții echitabile.

Întocmită în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 16 noiembrie 2006 în conformitate cu art. 77 §§ 2 și 3 din Regulament.

Christos Rozakis,

președinte

Santiago Quesada,

grefier adjunct